

Nr 126

Kungl. Maj:ts proposition med förslag om särskilt forskningsavdrag och exportkreditstöd för industrin; given Stockholms slott den 13 april 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

CARL GUSTAF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett särskilt forskningsavdrag medges för industriföretagens forsknings- och utvecklingskostnader under åren 1973—1980. Forskningsavdraget skall enligt förslaget utgå i form av dels ett basavdrag, som utgör 10 % av under året nedlagda totala forsknings- och utvecklingskostnader, dels ett ökningsavdrag, som utgår med 20 % av den ökning av forsknings- och utvecklingskostnaderna som skett jämfört med föregående års motsvarande kostnader.

Enligt förslaget får Kungl. Maj:t möjlighet att medge avdrag för förlust som beräknas framkomma i bl. a. utländska forskningsbolag.

Propositionen innehåller slutligen förslag om införandet av ett exportkreditstöd för att främja exporten av kapitalvaror. Exportkreditstödet får formen av en skattelättnad som kompensation för den ränteförlust som uppstår för de svenska exportörerna genom att räntan för refinansiering av exportkrediten är högre än exportkrediträntan. Kungl. Maj:t föreslås därför under vissa förutsättningar kunna i fråga om exportkreditavtal, som ingåtts före utgången av år 1976, medge svenska företag avdrag vid inkomsttaxeringen med belopp, som motsvarar skillnaden mellan refinansieringsräntan och exportkrediträntan så länge skillnaden inte överstiger 2 %.

De nya bestämmelserna avses skola tillämpas första gången vid 1974 års taxering.

1 Förslag till

Förordning om särskilt forskningsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas som följer.

1 § Denna förordning äger tillämpning på skattskyldig, som driver industriell tillverkning och som under åren 1973—1980 har kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete.

2 § Skattskyldig, som avses i 1 §, får vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt avdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla i vilken rörelsen ingår för kostnader avseende tekniskt och naturvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete, som har eller kan antagas få betydelse för rörelsen genom att leda till nya eller väsentligt förbättrade produkter, produktionsprocesser eller produktionssystem (särskilt forskningsavdrag).

Frågan om särskilt forskningsavdrag prövas vid den taxering som sker närmast efter det kalenderår under vilken kostnad, som avses i första stycket, nedlagts.

3 § Det särskilda forskningsavdraget består av ett basavdrag och ett ökningsavdrag.

Basavdraget utgör tio och ökningsavdraget tjugo procent av underlaget beräknat enligt 4 § första stycket respektive 4 § andra stycket.

Basavdrag och ökningsavdrag får åtnjutas endast om underlaget för respektive avdrag uppgår till minst 5 000 kronor. Ökningsavdrag får vidare åtnjutas endast om basavdrag kunnat åtnjutas under närmast föregående år.

4 § Underlaget för basavdraget beräknas till fem tredjedelar av den skattskyldiges kostnader under kalenderåret för lön i pengar eller naturförmåner i form av kost eller bostad, som avser hos den skattskyldige anställd personal, vars arbete utgöres av forsknings- eller utvecklingsarbete, som avses i 2 §. Den beräknade kostnaden för anställd får omfatta endast vad som hänför sig till forsknings- eller utvecklingsarbete och får ej uppgå till högre belopp än det på vilket allmän arbetsgivaravgift enligt förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift beräknats för motsvarande tid. Endast kostnad för sådan anställd som till övervägande del utfört forsknings- eller utvecklingsarbete får inräknas i underlaget. Underlaget ökas med vad den skattskyldige under kalenderåret utgivit i bidrag för forsknings- och utvecklingsarbete och de kostnader han haft för förvärv av forsknings- och utvecklingsresultat och minskas med vad han under kalenderåret erhållit i bidrag för forsknings- och utvecklingsarbete och vad som influtit genom avyttring av sådana resultat. Bidrag och kostnader avseende forsknings- och utvecklingsarbete i utlandet, som sammanlagt överstiger 250 000 kronor, får inräknas i underlaget endast om Kungl. Maj:t medger det.

Underlaget för ökningsavdraget beräknas till ökningen för kalenderåret av den skattskyldiges underlag för basavdrag enligt första stycket i förhållande till motsvarande underlag under närmast föregående kalenderår.

5 § Särskilt forskningsavdrag åtnjutes endast om den skattskyldige yrkar det i allmän självdeklaration och företer tillfredsställande utredning för bedömning av frågan om rätt till avdraget.

6 § I fråga om handels- eller kommanditbolag beräknas särskilt forskningsavdrag för bolaget.

Denna förordning träder i kraft en vecka efter den dag, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1974 års taxering. Ökningsavdrag får åtnjutas första gången vid 1975 års taxering.

2 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom förordnas, att 43 § 3 mom. kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

43 §

3 m o m.¹ Äger svenskt aktibolag eller förening som avses i 1 § lagen om ekonomiska föreningar (moderföretag) mer än nio tiondelar av aktierna i ett eller flera svenska aktiebolag (dotterbolag), skall koncernbidrag, som något av bolagen lämnar ett annat av bolagen eller föreningen eller som denna lämnar något av bolagen, anses såsom avdragsgill omkostnad för den som lämnat bidraget och skattepliktig intäkt för den som mottagit detta, även om bidraget icke för bidragsgivaren utgör omkostnad för intäkternas förvärvande eller bibehållande. Som villkor härför gäller

att den huvudsakliga verksamheten för bolag eller förening, som lämnar eller mottager koncernbidrag, avser jordbruksfastighet, annan fastighet eller annan rörelse än försäkringsrörelse som drives av livförsäkringsanstalt,

att såväl givaren som mottagaren av bidraget redovisar detta till samma års taxering öppet i självdeklaration eller därvid fogad bilaga,

att, om bidraget lämnats av moderföretag till dotterbolag eller av dotterbolag till moderföretaget, detta ägt mer än nio tiondelar av aktierna i dotterbolaget under hela beskattningsåret för båda skattskyldiga eller sedan dotterbolaget började driva verksamhet av något slag,

att, om bidraget lämnats av dotterbolag till moderföretaget, detta är frikallat från skattskyldighet för utdelning från dotterbolaget, oavsett den omfattning i vilken moderföretaget utdelat vinstmedel till delägarna,

och att, om bidraget lämnats av ett dotterbolag till annat dotterbolag hos samma moderföretag, moderföretaget dels ägt mer än nio tiondelar av aktierna i dotterbolagen under hela beskattningsåret för båda dotterbolagen eller sedan dessa började driva verksamhet av något slag, dels antingen är skattskyldigt eller frikallat från skattskyldighet för

¹ Senaste lydelse 1972: 741.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

utdelning från båda dotterbolagen eller är frikallat från skattskyldighet för utdelning från det bidragslämnande dotterbolaget, oavsett den omfattning i vilken moderföretaget utdelat vinstmedel till delägarna.

Lämnar svenskt aktiebolag eller förening som avses i 1 § lagen om ekonomiska föreningar koncernbidrag till aktiebolag som icke enligt första stycket är att anse som dotterbolag till bidragsgivaren, äga bestämmelserna i första stycket likväl tillämpning på bidraget, om under hela beskattningsåret för båda skattskyldiga eller sedan det bolag som mottagit bidraget började driva verksamhet av något slag det senare bolaget kunnat med tillämpning av 174 § 1 och 2 mom. lagen om aktiebolag genom fusioner bringas att uppgå i det bolag som lämnat bidraget eller, om bidraget lämnats av förening, i bolag som enligt första stycket är att anse som dotterbolag till föreningen. Därvid skall anses som om nämnda bestämmelser i lagen om aktiebolag varit tillämpliga även på bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag.

Koncernbidrag som avses i första eller andra stycket skall anses utgöra omkostnad för bidragsgivaren och intäkt för bidragstagaren i den förvärvskälla som utgör bidragsgivarens eller bidragstagarens huvudsakliga verksamhet, om det icke med hänsyn till bidragets syfte är uppenbart att bidraget bör hänföras till annan förvärvskälla.

Avdrag för koncernbidrag enligt första, andra eller tredje stycket må åtnjutas endast av den som visar att förutsättningar för sådant avdrag föreligga.

Lämnas bidrag från ett företag till ett annat, med vilket givaren är i intressegemenskap, för verksamhet av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt och redovisas bidraget öppet, kan Konungen medgiva att bidraget skall anses såsom avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren även om de i första—tredje styckena angivna förutsättningarna för avdragsrätt ej föreligga. Vidare kan Konungen förklara att, om förlust på aktier eller andelar i aktiebolag eller ekonomisk förening med uppgift att driva verksamhet av *angivna* slag framkommer vid avyttring av aktierna eller andelarna eller vid företagets upplösning, förlusten skall utgöra avdragsgill omkostnad för ägaren av aktierna eller andelarna. Detsamma gäller i fråga om långgivare beträffande förlust på lån eller dylikt som han lämnat företaget.

Lämnas bidrag från ett företag till ett annat, med vilket givaren är i intressegemenskap, för verksamhet av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt och redovisas bidraget öppet, kan Konungen medgiva att bidraget skall anses såsom avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren även om de i första—tredje styckena angivna förutsättningarna för avdragsrätt ej föreligga.

Vidare kan Konungen förklara att, om förlust på aktier eller andelar i *svenskt* aktiebolag eller *svensk* ekonomisk förening eller *utländskt bolag* med uppgift att driva verksamhet av *det slag som sägs i femte stycket* framkommer vid avyttring av aktierna eller andelarna eller vid företagets upplösning, förlusten skall utgöra avdragsgill omkostnad för ägaren av aktierna eller andelarna. Detsamma gäller i fråga om långgivare beträffande förlust på lån eller dylikt som han lämnat företaget.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Bestämmelserna i sjätte stycket om förlust äga motsvarande tillämpning på förlust, som beräknas skola framkomma. Konungen bestämmer därvid hur avdraget i det särskilda fallet skall beräknas. Har skattskyldig åtnjutit avdrag, som avses i detta stycke, skall avdraget frånräknas avdragsgill förlust, som sedermera uppkommer vid avyttring av aktierna eller andelarna eller vid upplösning av företaget. Uppkommer vinst genom att aktierna eller andelarna avyttras eller genom att tillskjutet kapital återfås, skall vinsten upptagas som skattepliktig intäkt av rörelse hos den som haft vinsten.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1974 års taxering.

3 Förslag till

Lag om avdrag vid inkomsttaxeringen avseende kostnad för exportkredit

Härigenom förordnas som följer.

1 § Konungen får medge att skattskyldig vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen (1928:370) och förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt får göra avdrag avseende kostnad för exportkredit under de förutsättningar som anges i 2 §.

2 § Avdrag kan medges, om

1. exporten kan anses ha väsentlig betydelse från samhällsekonomisk och sysselsättningspolitisk synpunkt, samt anledning föreligger till antagande att konkurrent om exporten har tillgång till utländskt kreditstöd,

2. exporten avser kapitalvara, som sålts för användning i det land vartill försäljning skett,

3. exportkredit lämnas köparen för mer än hälften av den avtalade köpeskillingen, dock minst två miljoner kronor,

4. exportkrediten har en löptid av minst två och högst tio år,

5. finansiering av exportkrediten sker hos bank eller kapitalmarknadsinstitut, och den ränta som utgår för denna finansiering överstiger den ränta som utgår enligt exportkreditavtalet.

I fall där flera skattskyldiga deltagar i försäljning, får avdrag medges avscende skattskyldigs del av kostnad för exportkredit, även om denna del understiger två miljoner kronor, under förutsättning att hela exportkrediten sammanlagt uppgår till nämnda belopp.

Föreligger synnerliga skäl, får avdrag medges, även om kredittiden överstiger tio år.

3 § Avdrag medges med ett belopp, som motsvarar skillnaden under beskattningsåret mellan den ränta som den skattskyldige erlagt för finansieringen av exportkrediten och den ränta som han uppburit enligt exportkreditavtalet. Avdraget får dock ej överstiga två procent av den del av exportkrediten som ej är återbetald vid beskattningsårets ingång.

Har exportkreditavtalet ingåtts eller övertagits av den bank eller kapitalmarknadsinstitut som finansierat exportkrediten, och föreligger skyldighet för den skattskyldige att gentemot banken eller institutet svara för den ränteskillnad som avses i första stycket, äger nämnda stycke motsvarande tillämpning.

Avdrag medges från och med det beskattningsår då exportkreditavtalet ingåtts till och med det år då krediten skolat vara till fullo återbetald.

4 § Ansökan om medgivande till avdrag göres före utgången av den tid inom vilken sökanden skall avlämna allmän självdeklaration för det beskattningsår då exportkreditavtalet ingåtts.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas i fråga om exportkreditavtal som ingåtts under tiden den 1 januari 1973—den 31 december 1976.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 13 april 1973.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, ODHNOFF, MOBERG, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *särskilt forskningsavdrag samt exportkreditstöd för industrin* och anför.

1 Inledning

I prop. 1972: 125 aviserades förslag om ett generellt extra skatteavdrag för forsknings- och utvecklingsarbete (FoU-arbete) inom industrin liksom särskilda åtgärder för att öka svenska företags möjligheter att i speciella fall lämna krediter för exportleveranser. Frågan om skatteavdragets tekniska utformning har utretts av riksskatteverket. Verket har redovisat resultatet av sitt arbete i en promemoria angående särskilt forskningsavdrag.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av kammarrätten i Stockholm, styrelsen för teknisk utveckling, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, allmänna ombudet för mellankommunala mål, företagsskatteberedningen, ingenjörsvetenskapsakademien, Föreningen auktoriserade revisorer, Kooperativa förbundet (KF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas riksförbund, Skogsindustriernas samarbetsutskott, Svensk industriförening, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Svenska företagares riksförbund, Svenska revisorsamfundet, Svenska teknologföreningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges industriförbund, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund. Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund har åberopat yttrande av näringslivets skattedelegation. Lantbrukarnas riksförbund har åberopat yttrande av lantbrukets skattedelegation.

2 Forskningsavdraget

2.1 Nuvarande ordning

2.1.1 Kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete

Genom lagstiftning år 1970 infördes bestämmelser i punkt 18 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen (1928: 370), KL, om avdrag för kostnader för FoU (prop. 1970: 135, BeU 1970: 59, rskr 1970: 363, SFS 1970: 651). Avdrag får göras för sådan forskning och sådant utvecklingsarbete som har eller kan antas få betydelse för den skattskyldiges rörelse. Avdrag medges även för kostnad för information om sådan forskning och sådant utvecklingsarbete. Avser kostnaderna anskaffning av byggnader, maskiner och annan varaktig utrustning i FoU-verksamheten, skall de på vanligt sätt aktiveras och dras av i form av årliga värdeminskingsavdrag.

Även bidrag till FoU-verksamhet utgör avdragsgill kostnad för bidragsgivaren. Det kan emellertid vara svårt för bidragsgivaren att visa att förutsättningarna för avdragsrätt föreligger, dvs. att mottagaren bedriver sådant FoU-arbete som kan anses ha betydelse för bidragsgivarens verksamhet. I syfte att undvika tvister om avdragsrätten finns därför en föreskrift, som ger Kungl. Maj:t möjlighet att i särskilda fall förordna om avdragsrätt för bidrag som lämnas till FoU-verksamhet. Avdrag medges då oavsett i vilken form bidraget utgår och oavsett om den skattskyldige visar att forskningen eller utvecklingsarbetet har betydelse för hans verksamhet. Kungl. Maj:t har i kungörelsen (1971: 8) om avdrag vid inkomsttaxeringen för bidrag till viss forskning eller visst utvecklingsarbete (ändrad genom SFS 1972: 39 och 1972: 614) förordnat om avdragsrätt för FoU-bidrag som utgår till svenska universitet och högskolor, ingenjörsvetenskapsakademien och ett antal särskilt angivna forskningsinstitutioner.

Bestämmelserna om avdrag för FoU-arbete tillämpades första gången vid 1971 års taxering. Avdragsrätten omfattar såväl tillämpad forskning som grundforskning. Forskningsverksamheten behöver inte nödvändigtvis vara av teknisk natur. Det kan även vara fråga om företagsekonomisk forskning, forskning om arbetspsykologi, arbetshygien, arbetsskydd, miljövård, personalvård, informationsteknik etc. Med utvecklingsarbete förstås vad som i dagligt tal betecknas som försöksverksamhet i syfte att med tillgängliga forskningsresultat och vetenskapliga kunskaper åstadkomma nya, förbättrade och förbilligade produkter, tillverkningsprocesser och produktionsmetoder.

2.1.2. Skatteregler i utlandet

I ett flertal länder förekommer att FoU inom industrin stimuleras genom särskilda bestämmelser i skattelagarna. Sådana bestämmelser kan innebära att kostnad för anskaffning av tillgångar avsedda för FoU får avskrivas snabbare än kostnader för tillgångar avsedda för andra ändamål. Stimulansen kan vidare ges i form av rätt till extra avskrivning på FoU-tillgångar. Sådan extra avskrivning förekommer i Förbundsrepubliken Tyskland och kan närmast jämföras med de bestämmelser som tillämpats i Sverige enligt förordningar om särskilda investeringsavdrag. De tyska reglerna innebär att man utöver normal avskrivning medger en extra avskrivning för tillgångar avsedda för FoU under anskaffnings- eller tillverkningsåret och de fyra följande åren. Vidare förekommer möjlighet till skattefri fondavsättning för framtida FoU-kostnader.

Vid studiet av de skattemässiga åtgärderna för stimulans av FoU är det särskilt Canada och Japan som tilldrar sig intresse, eftersom man i dessa länder sökt utveckla skatteregler som mera långsiktigt och generellt samt i större skala stimulerar industrin till ökad FoU-verksamhet. En särskild redovisning av dessa länders system kan därför vara på sin plats.

Canada

Enligt ett tidigare system, som infördes år 1962, kunde ett företag efter godkännande av ett forskningsprogram få extra avdrag vid taxeringen med det högsta av följande två belopp nämligen en tredjedel av företagets utgifter för FoU under det löpande året och de närmast föregående åren eller det vid beskattningsårets utgång nedskrivna värdet av andra tillgångar än mark. Den extra avdragsrätten ändrades sedermera till att avse avdrag med 50 % av den ökning löpande FoU-kostnader och avskrivningar för FoU-investeringar undergått i förhållande till motsvarande kostnader under basåret 1962. Systemet med extra avdrag vid taxeringen ledde emellertid till att företag med en i övrigt låg taxerad inkomst inte kunde tillgodogöra sig det extra avdraget i samma utsträckning som företag med en hög taxerad inkomst. Detta var anledningen till att man år 1967 övergick till ett annat system, som mera fick karaktär av ett bidragssystem, nämligen det s. k. "IRDIA scheme" (Industrial Research and Development Incentives Act). Enligt detta system kan företaget få antingen bidrag eller reduktion av skatt. I systemet skiljer man mellan "capital expenditure" (kostnader för anskaffning av anläggningstillgångar) och "current expenditures" (löpande kostnader) för Research and Development (FoU). För capital expenditure kan antingen utgå bidrag eller medges avdrag med 25 % av de årliga kostnader som nedlagts i Canada. Stimulans för current

expenditures ges endast om utgifter av detta slag ett visst år ökat i förhållande till genomsnittet av motsvarande utgifter under de fem föregående åren. Anledningen till att man skiljer mellan kostnader för anläggningstillgångar och löpande kostnader är att man vill stimulera anskaffning av fabriksanläggningar och utrustning helt oberoende av om de löpande kostnaderna ökar.

Japan

I Japan tillämpas ett system, som liknar det kanadensiska. Systemet innebär att om de löpande FoU-utgifterna plus avskrivningar för FoU-investeringar ökat i förhållande till det år under närmast föregående femårsperiod då dessa omkostnader varit störst, skatten får reduceras med 25 % av ökningen, dock högst med 10 % av den totala skatten. Om ökningen varit större än genomsnittligt 12 % per år får skatten reduceras med 25 % av ökningen upp till 12 % och med 50 % av ökningen därutöver, dock sammanlagt med högst 10 % av den totala skatten.

2.2 Riksskatteverkets promemoria

2.2.1 Allmänna synpunkter

Riksskatteverket (RSV) har inhämtat synpunkter från företag inom olika branscher om och hur FoU-arbetet bör stimuleras. Verket har dessutom skaffat uppgifter om FoU-arbetet från statistiska centralbyrån (SCB). Vad som därvid framkommit redovisas i verkets promemoria.

Industriföretagen ställer sig i allmänhet positiva till en stimulans av FoU-verksamheten genom ett extra skatteavdrag. Man framhåller bl. a. att det mera långsiktiga FoU-arbetet nu ofta får stå tillbaka för kortsiktiga insatser, som innebär mindre ekonomiska risker. Ett stöd för FoU-arbetet genom extra avdrag vid beskattningen skulle göra FoU-insatser mera jämförbara från risksynpunkt med investeringar i t. ex. produktionsapparat och marknadsföring.

Företagen har sålunda i regel den uppfattningen att ett generellt extra avdrag är ägnat att stimulera till ökad FoU-verksamhet. Man understryker därvid att det är en fördel med ett sådant stöd att det i princip får åtnjutas av alla industriföretag och utan begränsningar med avseende på företagens val av FoU-projekt.

Den helt övervägande delen av företagens FoU-verksamhet bedrivs f. n. i Sverige. Några betydande förändringar i detta förhållande väntas inte ske inom överskådlig framtid. En viss ökning av andelen FoU utomlands förutses dock av flera företag med hänsyn till att de ekonomiska resurserna för att bedriva avancerad forskning inte alltid föreligger i Sverige.

FoU utomlands har i allmänhet formen av att bidrag lämnas till verksamhet som bedrivs gemensamt med utländska företag eller av direkta köp från utlandet av FoU-resultat, t. ex. patent- och licensköp.

Även inom Sverige bedrivs FoU-verksamheten till en del inom universitet, branschorganisationer och särskilda forskningsinstitut. Den helt dominerande delen avser emellertid verksamhet inom företagen. Dessa är också ense om att det internt bedrivna FoU-arbetet kommer att dominera även i framtiden. Anledningen härtill anges vara dels konkurrensskäl, dels att den tunga delen av FoU-verksamheten — produkt- och processutvecklingen — måste bedrivas i nära anslutning till produktionen.

Enligt SCB:s definitioner omfattar FoU-verksamheten grundforskning, tillämpad forskning och utvecklingsarbete. *Grundforskning* innebär att systematiskt och metodiskt söka efter ny kunskap och nya idéer utan någon bestämd tillämpning i sikte. *Tillämpad forskning* är att systematiskt och metodiskt söka efter ny kunskap och nya idéer med en bestämd tillämpning i sikte. Med *utvecklingsarbete* förstås att systematiskt och metodiskt utnyttja forskningsresultat och vetenskaplig kunskap och nya idéer för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av redan existerande sådana.

SCB:s definitioner bedöms av näringslivet i stort som lämpade också för att bestämma underlaget för ett stimulansavdrag. På några håll anser man dock att bestämmelserna i ett par hänseenden är alltför snäva. Man framhåller sålunda att stimulans inte bara bör ges till naturvetenskaplig, medicinsk, teknisk m. m. FoU utan också till exempelvis företagsekonomisk sådan. Vidare anser man att kravet enligt SCB:s definitioner att all FoU-verksamhet skall innefatta ett nyhetsmoment gör att viss utvecklingsverksamhet inte blir kvalificerad som FoU, trots att den särskilt i praktiken är svår att särskilja.

Företagens redovisning av FoU är i stor utsträckning anpassad till SCB:s definitioner. Vissa företag har en avancerad projektredovisning, som i detalj visar allt inom företaget utfört arbete av FoU-karaktär. Andra företag redovisar som FoU den verksamhet som bedrivs inom en särskild FoU-avdelning eller ett laboratorium.

FoU-verksamhetens omfattning varierar i hög grad såväl mellan olika branscher som mellan företag inom samma bransch. I vissa företag utgör FoU-kostnaderna mindre än en procent av omsättningen, i andra uppgår de till 15—16 %.

Inom den interna FoU-verksamheten utgör kostnadsmissigt lönerna den största delen. Personalkostnaderna uppgår utom i ett par fall till 60—80 % av driftkostnaderna för FoU. Avskrivningar på byggnader och inventarier, som används i FoU-verksamheten, utgör i samtliga fall mindre än 10 % av de totala FoU-kostnaderna.

Flertalet av de företag som lämnat uppgifter härom redovisar för de

senaste åren en ökning av FoU-kostnaderna på omkring 10 % per år. Man framhåller dock därvid att en årlig ökning på mindre än 10 % knappast inneburit mer än att FoU-verksamheten bibehållits på oförändrad nivå. Några företag redovisar praktiskt taget oförändrade kostnader eller en ökning per år med endast några få procent. Vissa företag visar emellertid en påtaglig ökning — den uppgår i några fall till mer än 20 % per år.

Enligt SCB:s undersökning uppgick industrins kostnader för FoU-verksamhet som bedrivits inom företagen till 1 129 milj. kr. år 1969. Beloppet, som innefattar de totala drift- och kapitalkostnaderna, var därvid i stort sett oförändrat jämfört med år 1967. För åren 1970 och 1971 har motsvarande kostnader beräknats till 1 269 resp. 1 394 milj. kr.

Industrins utbetalningar för FoU-arbete som utförts av annan på uppdrag av företagen eller med stöd av bidrag från dem uppgick år 1969 till ca 45 milj. kr. och kostnaderna för köp av licenser, patent, royalties och "know-how" till 97 milj. kr. Av sistnämnda belopp avsåg 81 milj. kr. transaktioner med utlandet. Intäkterna av försålda licenser etc. utgjorde 93 milj. kr., varav 80 milj. kr. belöpte på försäljningar till utlandet.

De totala kostnaderna år 1969 för inom företagen bedrivet FoU-arbete, 1 129 milj. kr., fördelade sig på personalkostnader med 724,5 milj. kr., övriga driftkostnader med 318,6 milj. kr. och kapitalkostnader med 86,1 milj. kr. Personalkostnaderna utgjorde drygt 69 % av driftkostnaderna och drygt 64 % av de totala drift- och kapitalkostnaderna. Andelen personalkostnader var i stort sett densamma för samtliga branscher — med få undantag var variationen inte större än ± 10 procentenheter. Företag med mer än 1 000 anställda svarade år 1969 för ca 80 % av industrins totala driftkostnader för FoU-verksamhet.

Det stora flertalet företag anser det önskvärt att stimulansavdraget beräknas i förhållande till de totala årliga kostnaderna för FoU och inte till den årliga ökningen av kostnaderna. Anledningen härtill anges främst vara att i nuvarande läge ansträngningarna inom många företag i första hand måste inriktas på att behålla FoU-verksamheten på hit-tillsvarande nivå.

Man anser också att ett stimulansavdrag, som beräknas på ökningen av FoU-kostnaderna över nivån under en viss basperiod, skulle ge ett alltför slumpartat resultat.

Företagen understryker vikten av att stimulansavdraget utformas så att det blir neutralt till de olika former i vilka FoU bedrivs. Avdragsunderlaget bör således omfatta i princip samtliga kostnader för såväl intern som extern FoU-verksamhet. Det bör innefatta bidrag, licensavgifter m. m. som avser utomlands utfört FoU-arbete.

Det framhålls att projekttiderna för FoU ofta är mycket långa, i vissa fall upp till 10—15 år. För att stimulansen skall vara meningsfull bör

vidare effekterna av den vara beräknliga vid planeringen. Med hänsyn härtill är det angeläget att det extra avdragets storlek bestäms för en tämligen lång period, åtminstone 8—10 år. Beträffande avdragets storlek har några företag uppgett att verklig stimulansseffekt bör kunna uppnås, om avdrag medges med omkring 25 % av de totala FoU-kostnaderna.

Flera företag finner det önskvärt att det extra avdraget utformas som ett avdrag från skatter och avgifter och inte som ett avdrag från inkomsten. Härigenom skulle företag som inte är vinstgivande ändå kunna utnyttja avdraget samma år som FoU-kostnaderna nedläggs.

2.2.2 Överväganden och förslag

Forskningsavdraget skall enligt förutsättningarna syfta till att stimulera FoU-arbete inom industrin. Detta medför att FoU-verksamhet inom jord- och skogsbruk inte kommer att omfattas av avdragsrätten. Enligt riksskatteverket bör avdragsrätten tillkomma endast företag som driver industriell tillverkning. Med industriell tillverkning bör i detta sammanhang förstås även industriell verksamhet som avser utvinning av naturtillgångar, såsom kraftverks- och gruvdrift. Byggnadsverksamhet bör också räknas hit. Verket anser inte att det finns någon anledning att närmare dra någon gräns mellan industri och hantverk. FoU-verksamhet av nämnvärd omfattning torde inte förekomma inom hantverksmässigt bedriven verksamhet. Om varuproducerande företag av mindre storlek ändå gör visst FoU-arbete, bör avdrag inte vägras på den grund att företagets verksamhet möjligen inte har den omfattningen att den kan anses som industriell.

Begränsningen till företag, som driver industriell verksamhet, medför att rätt till forskningsavdrag inte tillkommer skattskyldig som utför FoU-arbete utan att samtidigt bedriva tillverkning. Stimulansen koncentreras alltså till de företag som utnyttjar FoU-resultaten. Institutioner och företag som tillhandahåller de tillverkande företagen FoU-resultat får alltså inte själva något särskilt avdrag. Indirekt sker givetvis stimulans genom att de tillverkande företagens kostnader för förvärv av FoU-resultat minskar.

RSV anser den av SCB utformade bestämmelsen av FoU-begreppet väl lämpad för att definiera det underlag, på vilket särskilt forskningsavdrag skall beräknas. Enligt SCB:s definition skall allt FoU-arbete innefatta ett nyhetsmoment. Ett normalt konstruktions- och undersökningsarbete, som helt följer tidigare utstakade banor och etablerade rutiner, räknas inte som FoU. Vid t. ex. serieproduktion är konstruktion och utveckling av prototypen att hänföra till FoU-arbete, däremot inte tillverkningen av den första prototypen. SCB:s definition avser endast FoU på det tekniska och naturvetenskapliga området, däremot inte på det humanistiska, juridiska eller samhällsvetenskapliga området.

Den huvudsakliga delen av industrins FoU-verksamhet sker internt inom företagen. En del av verksamheten bedrivs dock i annan form, t. ex. inom universitet, branschorgan och särskilda forskningsinstitut till vilka industrin lämnar bidrag. Vidare förekommer också direkta köp av FoU-resultat, exempelvis patent- och licensköp. Enligt RSV bör stimulans av FoU-verksamhet ges oberoende av under vilka former den bedrivs. Mindre företag torde i hög grad än större företag vara hänvisade till extern FoU-verksamhet. Därför bör stimulansavdrag få beräknas på all extern FoU-verksamhet. I underlaget för forskningsavdraget bör i konsekvens härmed även byggnadsforskningsavgiften få inräknas.

Det nu anförda bör enligt RSV gälla även då det externa FoU-arbetet sker utomlands. Särskilt resurskrävande avancerad forskning måste ibland ske i samarbete med utländska företag och institutioner. Speciella svårigheter kan då uppkomma för att utröna vad ett bidrag verkligen avser. För att erhålla forskningsavdrag bör den skattskyldige visa att bidraget utgetts för sådant FoU-arbete som berättigar till avdrag genom att t. ex. företaget ingånget avtal om FoU-arbete.

För att avgränsa de FoU-kostnader på vilka forskningsavdraget skall beräknas måste de interna FoU-kostnaderna avskiljas från andra interna kostnader. Av tillämpnings- och kontrollskäl är det enligt RSV nödvändigt att begränsa underlaget för forskningsavdraget till kostnader för sådan verksamhet som är helt inriktad på FoU, dvs. till verksamhet som bedrivs inom särskild FoU-avdelning eller på ett motsvarande sätt är klart avskild från annan verksamhet. Även på en FoU-avdelning kan dock arbete av annan art utföras. Till de arbetsuppgifter som enligt RSV ofta fullgörs inom en FoU-avdelning hör bl. a. rutinmässiga kvalitetskontroller och provningar samt utbildnings- och informationsverksamhet. En uppdelning av kostnaderna måste alltså ofta ske. Även från praktiska synpunkter synes det enligt RSV fördelaktigast om det FoU-begrepp som skall tillämpas vid beräkningen av forskningsavdraget helt överensstämmer med det begrepp som används vid den statistiska redovisningen av FoU.

Med hänsyn till svårigheterna att i praktiken särskilja FoU-kostnader från andra kostnader är det enligt RSV önskvärt att tillämpa någon förenklad metod för beräkningen av underlaget för forskningsavdraget. Av SCB:s forskningsstatistik och av de uppgifter som erhållits från enskilda industriföretag framgår att lönekostnaderna utgör den helt dominerande delen av FoU-kostnaderna. Enligt SCB:s undersökningar utgjorde personalkostnaderna 69 % av företagets totala driftkostnader för FoU år 1969 — variationerna är med få undantag inte större än ± 10 procentenheter. Om man som utgångspunkt för beräkningen av de interna FoU-kostnaderna väljer lönerna för anställda, som uteslutande eller så gott som uteslutande utfört FoU-arbete, bör större svårigheter inte upp-

komma för företagen att framräkna detta underlag. En kontrollmöjlighet kan tillhandahållas taxeringsmyndigheterna genom att företagen åläggs att på särskild bilaga lämna specifikation över de anställda för vilka lönerna upptagits som FoU-kostnader. I lönekostnaderna bör inräknas såväl kontanta löner och naturaförmåner som pensions- och andra sociala avgifter.

För att neutralitet mellan intern och extern FoU-verksamhet skall föreligga bör lönekostnaderna räknas upp för att svara mot de totala driftkostnaderna för FoU. De totala kostnaderna kan erhållas genom att dividera personalkostnaderna med 0,7, eftersom lönekostnaderna i genomsnitt utgör 70 % av de totala kostnaderna. I de totala FoU-kostnaderna ingår emellertid också avskrivningar på anläggningar som används för FoU. Avskrivningarna utgör en relativt liten del av de totala FoU-kostnaderna, i allmänhet inte mer än drygt 5 %. I de kostnader för extern FoU-verksamhet som berättigar till särskilt skatteavdrag ingår avskrivningar. De bör därför inräknas i de kostnader för intern FoU-verksamhet som skall stimuleras. Hänsyn bör tas till avskrivningarna på så sätt att lönekostnaderna divideras med en lägre siffra än 0,7. Om hänsyn också tas till den begränsning av FoU-kostnadsunderlaget som ligger i att endast kostnader för personal som uteslutande eller så gott som uteslutande utfört FoU-arbete får medräknas, synes det RSV skäligt att i stället dividera lönerna med 0,6. Detta innebär att underlaget för forskningsavdraget beräknas till fem tredjedelar av lönekostnaderna för FoU-verksamhet.

RSV förordar således att ett företags underlag för forskningsavdraget beräknas till summan av faktiska kostnader för extern FoU-verksamhet och fem tredjedelar av de lönekostnader som avser intern FoU. Från denna summa bör avräknas de intäkter företaget haft av försålda FoU-resultat, såsom patent- och licensrättigheter och de bidrag företaget erhållit för FoU-verksamheten.

RSV förordar vidare att forskningsavdraget beräknas på företagens totala årliga kostnader för FoU. Verket framhåller att i och för sig torde ett avdrag beräknat på den årliga ökningen av FoU-kostnaderna verka mer stimulerande än ett avdrag på totalkostnaderna. Förhållandena, även inom samma bransch, växlar dock i tämligen hög grad. Härav följer att en beräkning av forskningsavdraget på den ökning av FoU-kostnaderna som skett utifrån en vald basperiod — visst år eller genomsnittet av vissa år — kan som framhållits från industrihåll antas ge ett alltför slumpartat resultat. Från tillämpnings- och kontrollsynpunkter är självfallet ett avdrag på de totala FoU-kostnaderna att föredra framför ett avdrag på den årliga ökningen av dessa kostnader. Det ligger nämligen i sakens natur att avdrag på ökningen måste vara högprocentig. Vid en årlig ökning av företagens FoU-kostnader med 25 % får man samma avdrag om forskningsavdrag medges med 50 % av den

årliga ökningen av FoU-kostnaderna som om avdraget beräknas till 10 % av de totala årliga kostnaderna. En utformning som inte ger samma höga procentavdrag på ökningen är emellertid också tänkbar. Avdrag kan exempelvis medges med 10 % på företagets totala kostnader vid 1974 års taxering tillika med att fr. o. m. 1975 års taxering ett avdrag på de totala årskostnaderna medges med 10 % kombinerad med ett avdrag med 20 % på den årliga kostnadsökningen. Detta senare avdrag svarar — vid en antagen årlig ökning av FoU med 25 % — mot ett avdrag på enbart totala FoU-kostnader med 14 %. I denna senare metod kan emellertid finnas svårigheter att fastställa basbelopp i fråga om nyetablerade företag och företag som ändrar formerna för sin FoU-verksamhet.

Det särskilda forskningsavdraget bör enligt RSV ges en tämligen lång varaktighetstid med hänsyn till att FoU-projekten ofta är mycket långsiktiga. Verket föreslår därför att varaktighetstiden sätts till åtminstone åtta år. Verket föreslår vidare att särskilt forskningsavdrag skall medges endast om FoU-kostnaderna under beskattningsåret uppgått till minst 5 000 kr.

Med hänsyn till att RSV inte haft att bedöma behovet av stimulans lämnas inte förslag om avdragets storlek. Verket beräknar att de totala FoU-kostnaderna år 1973 uppgår till 1 600—2 000 milj. kr. Ett FoU-avdrag på exempelvis 10 % kan då antas medföra ett skattebortfall för staten av 60—80 milj. kr., och ett avdrag på 20 % 120—160 milj. kr.

RSV föreslår slutligen att Kungl. Maj:t i vissa fall skall kunna medge att avdrag får göras för kostnader för FoU-arbete som bedrivs i sådan form att avdragsrätt inte föreligger enligt KL:s regler. Företrädare för industrin har nämligen framhållit att bidrag till FoU-verksamhet, som sker utomlands med utländska företag och institutioner, ibland måste ges en sådan form att det svenska företaget enligt gällande rätt inte kan få avdrag för bidraget. Exempel härpå är att ett gemensamt forskningsbolag bildas och att de delägande företagen lämnar bidrag till forskningsbolagets verksamhet genom att aktiekapital tillskjuts. Aktiekapitalet förbrukas för forskningsarbetet och vid behov tillför aktieägarna på samma sätt forskningsbolaget ytterligare kapital.

Enligt 43 § 3 mom. femte stycket KL kan Kungl. Maj:t förklara att, om förlust på aktier eller andelar i aktiebolag eller ekonomisk förening med uppgift att driva verksamhet av väsentlig betydelse från samhälls-ekonomisk synpunkt uppkommer vid avyttring av aktierna eller andelarna eller vid företagets upplösning, förlusten skall utgöra avdragsgill omkostnad för ägaren av aktierna eller andelarna. RSV konstaterar att denna dispensregel är för begränsad för att täcka ovan angivna fall. Verket föreslår att bestämmelsen ändras så, att om verksamheten anses vara av väsentlig betydelse från samhälls-ekonomisk synpunkt, Kungl. Maj:t får möjlighet att medge dispens oavsett i vilken form verksamhe-

ten bedrivs och utan hinder av att definitiv förlust ännu inte konstaterats genom bolagets upplösning e. d. Kungl. Maj:t bör därvid kunna föreskriva att det tillskjutna kapitalet får dras av antingen på en gång eller fördelat på visst antal år. Medges dispens bör förlusten berättiga till särskilt forskningsavdrag efter samma grunder som annan FoU-kostnad. Har avdrag medgetts och har därefter aktierna eller andelarna avyttrats eller tillskjutet kapital återfåtts, bör givetvis vad som därvid erhålls utöver aktiernas eller andelarnas "restvärde" i sin helhet utgöra skattepliktig intäkt för aktie- eller andelsägaren. Beloppet bör anses som intäkt av rörelse och vara skattepliktigt efter samma grunder, även om aktierna eller andelarna byter ägare.

De nya bestämmelserna föreslås skola tillämpas första gången vid 1974 års taxering.

2.3 Remissyttrandena

2.3.1 Allmänna synpunkter

Av de remissinstanser som tagit upp frågan om behovet och önskvärdheten av att stimulera FoU-arbetet inom industrin genom ett generellt extra avdrag vid inkomsttaxeringen är flertalet positiva. Till de positiva hör *näringslivets skattedelegation*, som understryker angelägenheten av att näringspolitiken och skattepolitiken ges en sådan inriktning och får en sådan utformning att företagets investeringar i FoU-verksamhet kan bli av den storlek som krävs för en fortsatt snabb ekonomisk tillväxt. I den mån särskilda stimulansåtgärder bedöms erforderliga för att förhindra en stagnation, måste krävas, framhåller delegationen, att åtgärderna får en generell utformning och att det enskilda företagets marknadsbedömning och interna prioriteringar får fälla utslaget då det gäller valet av handlingsalternativ. *KF* anför bl. a. att det är ett viktigt led i näringspolitiken att främja teknisk utveckling och överföring av ny teknik i praktisk tillämpning och anser förslaget om ett särskilt forskningsavdrag för att stimulera FoU-verksamheten synnerligen angeläget. *Ingenjörsvetenskapsakademien* framhåller att det är av avgörande betydelse för vår industriella och ekonomiska utveckling att företagen utvecklar ny teknik, som leder fram till nya produkter och processer vilka framgångsrikt kan hävda sig i den internationella konkurrensen.

LO däremot är starkt kritisk till förslaget. Sålunda bör enligt *LO* andra vägar än skatterabatter användas för att stimulera den tekniska förnyelsen. *LO* framhåller att om skattemedel över huvud taget skall användas för att stimulera FoU-arbetet, skattesubventioner för statsverkets del från kostnadssynpunkt är helt jämförbara med bidrag. Bidrag över statsbudgeten har dock fördelen att de medger samhälleligt inflytande över forskningens inriktning och utnyttjande, varvid man samtidigt

kan undvika att missgynna nya företag som inte har de redan etablerade företagens möjligheter att utnyttja generösa avskrivningsregler.

Företagsskatteberedningen är tveksam om ett sådant system främjar syftet att stimulera till ökade FoU-insatser och påpekar att den föreslagna metoden med ett särskilt skatteavdrag på de faktiska FoU-kostnaderna i praktiken endast innebär en form av bidrag till redan befintliga kostnader i detta hänseende.

2.3.2 *Forskningsavdragets tillämpningsområde*

Begränsningen av avdragsrätten till företag, som driver industriell produktion, har ett flertal remissinstanser ansett vara alltför snäv. Samma behov av stimulans i fråga om FoU-arbete föreligger också för jordbruk och skogsbruk, anser *lantbrukets skattedelegation*. Det är enligt delegationen omöjligt att avskilja de olika leden inom råvaruproduktion, förädling, distribution och försäljning av produkter på sätt som gjorts i förslaget. I vart fall föreligger inte skäl att undanta FoU-arbete i fråga om råvaror som härrör från jordbruk och skogsbruk, då även kostnaderna bestrids av dessa näringar. Delegationen kräver därför att FoU-arbete i jordbruk och skogsbruk skall få motsvarande stimulansavdrag som föreslås för industrin. Liknande synpunkter framförs av *Skogsindustriernas samarbetsutskott*, *näringslivets skattedelegation* och *Svenska revisorsamfundet*.

Kammarrätten i Stockholm är inte främmande för tanken att även kostnader för FoU-arbete inom allmän administration får berättiga till det extra skatteavdraget. Kammarrätten framhåller att ett FoU-arbete inom ett sådant område kan medföra stora besparingar, något som kommer industriföretagen till godo genom lägre kostnader med ökad konkurrenskraft som följd. En utvidgning av tillämpningsområdet i denna riktning förordas också av *Svenska byggnadsentreprenörförbundet* och *ingenjörsvetenskapsakademien*. Byggnadsentreprenörförbundet framhåller att FoU-arbetet för byggnadsindustrins del i mycket stor utsträckning är inriktat på organisations- och styrfunktioner och att det då inte enbart är fråga om ett rent tekniskt utvecklingsarbete. Som exempel på administrativt utvecklingsarbete nämner man utveckling av nya system för samordning av alla de materialleverantörer, underentreprenörer m. fl. som måste samverka för att ett bygge skall fungera på bästa sätt.

Kritik mot att det extra forskningsavdraget skall medges endast inom industrisektorn framförs också av *SHIO* och *Svenska teknologföreningen*. SHIO framhåller att utvecklingsarbete inom exempelvis industriservice-sektorn genom den föreslagna avgränsningen inte kommer att medföra skatteavdrag, om arbetet bedrivs inom ett självständigt företag, medan däremot ett större företag med serviceavdelningar torde ha möjlighet att utnyttja avdraget. *Svenska teknologföreningen* invänder mot

att underhållsindustrin samt underhålls- och kunskapsproducerande konsultföretag inte omfattas av förslaget. Man pekar dessutom på att en väsentlig del av sistnämnda företags tjänster går på export.

2.3.3 Underlaget för forskningsavdraget

Förslaget att av praktiska skäl låta lönekostnaderna utgöra grund för beräkning av avdraget har mottagits i huvudsak positivt. KF framhåller sålunda att den föreslagna schablonberäkningen stämmer tämligen väl överens med förbundets erfarenheter. Några remissinstanser har framfört kritik mot att endast lönekostnader för personal som uteslutande eller så gott som uteslutande utfört FoU-arbete skall få inräknas i underlaget. KF framhåller att i företag där moderna organisationsformer och modern redovisningsteknik tillämpas, FoU-arbetet ofta bedrivs som projektarbete tvärs över avdelningsgränserna. KF ser det därför som angeläget att underlaget för FoU-verksamhet breddas till att innefatta även FoU-projekt organiserade på detta sätt och inte begränsade till verksamhet som bedrivs vid särskild FoU-avdelning. Med modern redovisningsteknik är, enligt KF:s mening, kostnadsuppföljning av en sådan projektverksamhet både enkel och kontrollerbar från skattesympunkt. Liknande synpunkter framförs av *Svenska byggnadsentreprenörföreningen*.

Flera remissinstanser befarar att mindre och medelstora företag kommer att missgynnas av förslaget. *Lantbrukets skattedelegation* framhåller att dessa företag sällan har personal, som praktiskt taget enbart sysslar med FoU-arbete. Delegationen anser därför att lagtexten bör utformas så, att forskningsavdrag får åtnjutas även av företag med anställd forskningspersonal som inte uteslutande arbetar inom FoU-området. Andra remissinstanser vill gå längre i fråga om uppmjukning av utredningens förslag, så att varje person som till någon del av sin tid sysslar med FoU-arbete får medräknas. Detta förordas bl. a. av *Svenska företagens riksförbund* och *Svenska revisorsamfundet*, vilka anser att en sådan förändring inte skulle innebära allvarigare kontrollproblem.

Lantbrukets skattedelegation frågar om det är rimligt att effekten på forskningsavdraget blir olika allteftersom det forskande företaget säljer varorna direkt eller detta sker indirekt genom upplåtelse av patent- och licensrätt. Delegationen anser för sin del att underlaget för forskningsavdrag inte bör minskas genom intäkt av avyttring eller upplåtelse av patent- och licensrättighet samt i konsekvens därmed att förvärv av sådan rättighet inte bör utgöra underlag för forskningsavdrag. Vad gäller reducering av underlaget med licensintäkter och liknande avstyrks detta även av *näringslivets skattedelegation*. Endast i den mån företaget efter 1973 års ingång köpt forskningsresultat utifrån och sedan sålt det vidare bör enligt delegationen den föreslagna reduceringsregeln gälla.

Från länsstyrelsehåll uttrycks farhågor för att det skall uppstå pro-

blem med att avskilja de interna FoU-kostnaderna från kostnader för annan intern verksamhet. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* har funnit att uppgifter om FoU-kostnader från företag inom länet till SCB delvis byggt på uppskattningar, beroende på svårigheten att närmare bedöma vilka kostnader som skall hänföras till FoU-arbete. Detta har skett trots att företagen haft ett förhållandevis väl utvecklat redovisnings- och rapportsystem. Att i praktiken avgränsa FoU-arbete från ett mera normalt konstruktions- och undersökningsarbete anser länsstyrelsen vara i det närmaste omöjligt. Det torde vidare bli svårt att skilja ändringar i fråga om produktionssystemet från sådant arbete som syftar till att utveckla och förbättra lager- och distributionssystem. Länsstyrelsen ställer på grund härav frågan om det inte är lämpligare att begränsa avdragsrätten till att gälla endast produkter och då i stället eventuellt medge en högre avdragsprocent. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* påpekar att det inom taxeringsnämnderna endast i undantagsfall finns fackkunskap av det slag som behövs för ett riktigt ställningstagande i frågor av det slag som det här gäller. *Länsstyrelsen i Stockholms län* betonar vikten av att taxeringsnämndernas begränsade möjligheter till ingående kontroll underlättas genom krav på uppgiftsskyldighet, att blanketter som är lämpliga för ändamålet upprättas samt att riksskatteverket meddelar anvisningar om bl. a. innebörden av begreppen "industriell tillverkning", "nya produkter", "produktionsprocesser" och "produktionssystem".

Företagsskatteberedningen understryker vikten av att kontrollaspekterna beaktas. Beredningen fäster också uppmärksamheten på att den föreslagna avdragsmöjligheten för kostnader till utlandet alltför lätt kan utnyttjas för ej avsedda syften och även missbrukas. Enligt beredningens mening bör därför lagstiftningen kompletteras med en bestämmelse om skärpt uppgiftsskyldighet i fråga om bidrag och andra FoU-kostnader som nedlagts i utlandet. I detta sammanhang påpekar beredningen även att den föreslagna regeln om minskning av underlaget med bidrag för FoU-arbete resp. intäkter av försålda resultat av FoU-arbete på ett förhållandevis enkelt sätt kan kringgås inom koncerner och i andra former av intressegemenskap genom att kostnader resp. intäkter i FoU-verksamhet redovisas var för sig i skilda företag. För att förhindra sådana ej avsedda verkningar av bestämmelsen bör enligt beredningens mening övervägas att införa en tilläggsföreskrift av innebörd att koncern- och andra intresseföretag betraktas som en enhet i avdragshänseende.

2.3.4 Forskningsavdragets utformning och nivå

I fråga om förslaget att beräkna avdraget på företagets totala årliga FoU-kostnadsvolym föreligger delade meningar bland remissinstanserna. *Kammarrätten i Stockholm* och *näringslivets skattedelegation* tillstyrker

förslaget. Delegationen anför att det i dagens läge torde vara angeläget att ge en bred stimulans. Att göra avdragets storlek beroende av ökningen av FoU-kostnaderna skulle kunna leda till ojämna och egendomliga konsekvenser, bl. a. med hänsyn till svårigheterna att bestämma ett lämpligt basunderlag.

Kritiska synpunkter har framförts av bl. a. *länsstyrelsen i Stockholms län, företagsskatteberedningen* och *LO. Länsstyrelsen i Stockholms län* frågar sålunda om det är möjligt att genom den föreslagna metoden uppnå den eftersträvade stimulansen. Resultatet torde endast bli att omfattningen av forskningen i stort sett inte påverkas och att avdraget endast inkasseras som en skattelättnad. Länsstyrelsen anser att en verklig effekt inte kan påräknas med mindre än att avdraget beräknas på den årliga ökningen av forskningsinsatserna. Härigenom skulle endast sådana företag gynnas som är utvecklingsbara. Det är enligt länsstyrelsen dessa företag som bör premieras och inte företag, som befinner sig på en oförändrad nivå. *Företagsskatteberedningen* är tvivksam om metoden är den från stimulanssynpunkt lämpligaste och verkligen kommer att bidra till ökade satsningar på FoU-verksamhet inom industrin, eftersom avdrag får åtnjutas oberoende av om FoU-kostnaderna ökat eller ej och t. o. m. i företag där FoU-verksamheten dragits ned. Med hänsyn till det primära syftet att åstadkomma en stimulanseffekt anser sig beredningen i stället böra förorda en kombinationsmetod, där procenttalen för totalkostnad resp. kostnadsökning avvägs på sådant sätt att främst ökningarna på FoU-området gynnas i avdragshänsende. Enligt beredningen bör vidare övervägas att låta avdraget vid 1974 års taxering — på grund av svårigheten att få fram tillförlitligt underlag för beräkning av kostnadsökningen avseende beskattningsåret 1973 — utgå som ett rent totalkostnadsavdrag och således för första gången vid 1975 års taxering beräknas efter kombinationsmetod. Den årliga kostnadsökningen bör enligt beredningen lämpligen räknas antingen i förhållande till det år efter det att systemet trätt i kraft då FoU-kostnaderna varit störst eller i förhållande till genomsnittet av sådana kostnader under två eller flera tidigare år.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att förslaget från taxeringsteknisk synpunkt medför betydande kontrollsvårigheter och finner detta genomförbart endast för juridiska personer. Beträffande fysiska personer — inberäknat delägare i handelsbolag — föreligger enligt länsstyrelsen risk för att det föreslagna avdraget i vissa fall med hänsyn till marginalskattens storlek kan komma att få knappast acceptabla verkningar. Länsstyrelsen anser sig därför inte kunna förorda att särskilt forskningsavdrag medges fysiska personer.

Enligt *LO* är det en svaghet i förslaget att detta inte förutsätter en ökning av forskningsarbetet för att skattesubventioner skall komma i fråga. Om avsikten är att stimulera till en ökning av FoU-arbetet bör

enligt LO ett system som medger extra avdrag just för ökade insatser vara att föredra. Argumentet att effekterna av ett sådant avdrag skulle vara slumpartade anser LO inte särskilt hållbart sett till resultaten efter flera års tillämpning. Inte heller kontrollproblemen kan enligt LO vara särskilt mycket mer komplicerade än vad de redan är med förslaget.

Några remissinstanser fäster särskild uppmärksamhet vid frågan om stimulans i annan form än FoU-avdrag till företag som inte kan utnyttja sådant avdrag vid inkomsttaxeringen. *Näringslivets skattedelegation* anser att stimulans i dessa fall lämpligen kan ges som en rätt till avdrag från andra företagets skatter än statlig inkomstskatt, i första hand den allmänna arbetsgivaravgiften. *KF, Svensk industriförening* och *ingenjörsvetenskapsakademien* har framfört liknande synpunkter. *Svenska teknologföreningen* anser det otillfredsställande att FoU-stödet utformas endast som ett avdrag på den inkomst som skall beskattas. Detta synes enligt föreningen innebära att endast vinstgivande företag kan tillgodogöra sig avdraget, medan däremot det väsentligt mer angelägna behovet av FoU-stöd hos expansiva och icke vinstgivande företag inte blir tillgodosett. *Företagsskatteberedningen* ställer sig avvisande till en ordning med avdrag från exempelvis påförda allmänna arbetsgivaravgifter.

Frågan om avdragets höjd tas upp av några remissinstanser. *Svenska byggnadsentreprenörföreningen* anser att om stödet skall ges i form av ett avdrag vid den statliga taxeringen, detta bör bestämmas till en nivå som ungefärligen motsvarar det särskilda investeringsavdraget för maskininvesteringar, dvs. 30 %. *Svenska teknologföreningen* anser att avdraget för att bli meningsfullt måste uppgå till minst 25 % av FoU-kostnaderna.

Förslaget att det särskilda forskningsavdraget skall medges endast om de totala FoU-kostnaderna under beskattningsåret uppgått till minst 5 000 kr. föranleder kommentarer från några håll. *Länsstyrelserna i Jönköpings län* och *Göteborgs och Bohus län* anser att något väsentligt forskningsresultat inte kan erhållas för 5 000 kr. och förordar en höjning av beloppsgränsen. *Svenska teknologföreningen* å andra sidan finner inte något skäl att över huvud taget sätta en gräns. Föreningen anser att detta skulle missgynna de små företagen. Inte heller *SHIO* finner bärande skäl för en beloppsgräns men föreslår, om en gräns likväl befinner sig nödvändig, att den sätts till 1 000 kr.

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till förslaget att avdragsreglerna gäller under perioden 1973—1980.

Några remissinstanser anser emellertid den föreslagna perioden alltför knapp tilltagen. *Näringslivets skattedelegation* anser det nödvändigt att det särskilda forskningsavdraget bestäms att utgå för en tämligen lång period och betraktar en tioårsperiod såsom ett minimum i detta hänseende. Liknande synpunkter har framförts av *Svenska byggnadsentreprenörföreningen*.

2.3.5 Förlust i utländskt forskningsbolag

Det föreslagna tillägget till 43 § 3 mom. KL om att Kungl. Maj:t skall kunna medge avdrag för förlust på aktier i utländskt forskningsbolag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser.

Näringslivets skattedelegation anser riktigt att beskattning inträder om aktierna, sedan de nedskrivits, kan avyttras så att hela eller en del av det tillskjutna kapitalet återfås. Beskattningen bör dock enligt delegationen endast ske hos bolag som tidigare åtnjutit avdrag för förlust. Om aktierna överlåtits av den ursprunglige ägaren till ett koncernföretag eller annan närstående, bör likaså återföring till beskattning kunna ske, men då hos det företag som åtnjöt avskrivningen. Om vinst uppkommer i ett senare led saknas enligt delegationen anledning att där återföra medlen till beskattning. Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att starka skäl kan anföras mot en beskattning av ny ägare till aktierna för avdrag, som tidigare ägare åtnjutit.

Allmänna ombudet för mellankommunala mål påpekar att den föreslagna bestämmelsen ger utrymme för visst missbruk, t. ex. genom försäljning av nedskrivna aktier till aktiebolag i koncern och vidareöverlåtelse till annat bolag inom koncern. Komplikationer kan även tänkas om forskningsföretaget driver flera rörelser. Allmänna ombudet förutsätter därför att bestämmelsen om avdrag för förluster, som beräknas uppkomma, tillämpas restriktivt.

Företagsskatteberedningen konstaterar att förslaget i denna del utgör ett avsteg från allmänna regler vid beskattningen. Enligt beredningen bör regeln kunna tillämpas i rena undantagssituationer och med speciellt syfte att tillgodose ändamål av väsentlig samhällsekonomisk betydelse.

3 Departementschefen

3.1 Allmänna synpunkter

Hösten 1972 beslöt Kungl. Maj:t att ytterligare stimulera forsknings- och utvecklingsarbete (FoU-arbete) inom industrin för att mer långsiktigt stödja den svenska industrins utvecklingsförmåga och förnyelse och aviserade i prop. 1972: 125 avsikten att våren 1973 lägga fram bl. a. förslag om generell skattestimulans i detta syfte.

Bakgrunden till Kungl. Maj:ts beslut är att söka i den snabba tekniska utvecklingen och den hårdnande konkurrensen inom och utom landet, vilket tvingar fram en ökad satsning från företagens sida på forskningsverksamhet av olika slag. Utan omfattande åtgärder på detta område kommer svensk industri, åtminstone på längre sikt, inte att kunna hävda sig i den internationella konkurrensen. FoU-arbete är emellertid livsviktigt inte bara för de enskilda företagen. Även samhällscko-

nomin i stort är beroende av att Sverige ligger väl framme i detta avseende. Här kommer statsmakternas ansvar in i bilden.

Samhällets insatser för teknisk FoU sker i flera olika former, som direkt eller indirekt påverkar industrins förmåga till förnyelse. Här kan erinras om det i prop. 1973: 41 framlagda förslaget om inrättandet av statens utvecklingsfond med syfte att stödja riskbetonade investeringar inom industrin för utveckling av nya produkter, processer eller system. Denna fond avses bli ett komplement till det samhällsstöd på detta område som f. n. sker via styrelsen för teknisk utveckling (STU) och Sveriges investeringsbank (SIB).

År 1970 (prop. 1970: 135, BeU 1970: 59, rskr 1970: 363) infördes regler, som innebär att kostnader för FoU-arbete får dras av vid beskattningen i större utsträckning än tidigare. Avdrag får sålunda ske för sådan forskning och sådant utvecklingsarbete som har eller kan antas få betydelse för den skattskyldiges rörelse. Avdrag medges även för kostnad, som lagts ned för att erhålla information om sådan forskning och sådant utvecklingsarbete. I syfte att undvika tvister om avdragsrätten för vissa bidrag till FoU-verksamhet har Kungl. Maj:t fått möjlighet att förordna om avdragsrätt i sådana fall utan särskild prövning av sambandet mellan forskningen och den skattskyldiges verksamhet. Kungl. Maj:t har i kungörelsen (1971: 8) om avdrag vid inkomsttaxeringen för bidrag till viss forskning eller visst utvecklingsarbete (ändrad genom SFS 1972: 39 och 1972: 614) förordnat om avdragsrätt för FoU-bidrag, som utgår till svenska universitet och högskolor, ingenjörsvetenskapsakademien och ett antal särskilt angivna forskningsinstitutioner.

Riksskatteverket (RSV) har i sin promemoria om särskilt forskningsavdrag lämnat förslag till utformning av ett generellt extra skatteavdrag, som skall stimulera FoU-arbete inom industrin. Verket har inte haft att pröva behovet av stimulans utan endast att undersöka de tekniska förutsättningarna för att införa en sådan avdragsrätt.

RSV föreslår att rörelseidkare, som driver industriell tillverkning och som lägger ned kostnader på FoU-arbete, medges ett särskilt forskningsavdrag vid den statliga inkomsttaxeringen. Endast sådant FoU-arbete som kan antas få betydelse för den skattskyldiges rörelse genom att nya produkter, produktionsprocesser eller produktionssystem tillskapas avses berättiga till avdrag.

Det särskilda forskningsavdraget beräknas i princip på de totala kostnaderna för FoU-arbete, men av praktiska skäl bestäms dessa kostnader enligt förslaget med utgångspunkt i lönekostnaderna. Verket föreslår på grundval av en statistisk undersökning av storleksförhållandet mellan lönekostnader och andra kostnader för FoU-arbete att underlaget för forskningsavdrag beräknas till fem tredjedelar av lönekostnaderna för FoU-verksamhet. Bidrag som lämnas till andra företag eller institutioner för FoU-arbete avses också ge rätt till särskilt forskningsavdrag.

Särskilt forskningsavdrag bör enligt förslaget få åtnjutas på kostnader som läggs ned under åren 1973—1980.

RSV föreslår vidare att Kungl. Maj:t i vissa fall skall kunna medge avdrag för kostnader för FoU-arbete, som bedrivs i sådan form att avdragsrätt inte föreligger enligt bestämmelserna i kommunalskattelagen (1928: 370), KL. Lämnas medgivande avses även dessa kostnader berättiga till särskilt forskningsavdrag.

RSV:s förslag till teknisk lösning av forskningsavdraget har i huvudsak mottagits positivt av remissinstanserna. På några punkter, främst beträffande frågan om avdraget skall beräknas på de totala kostnaderna för FoU eller på den årliga ökningen av dessa kostnader, råder dock delade meningar bland remissinstanserna.

För egen del vill jag framhålla att skattestimulansen bör vara utformad på så sätt att den ger största möjliga incitament till en reell ökning av FoU-volymen i landet. Den närmare innebörden härav skall jag redovisa i det följande.

3.2 Forskningsavdragets tillämpningsområde

Enligt RSV:s förslag är den av statistiska centralbyrån (SCB) utformade bestämningen av FoU-begreppet väl lämpad för att definiera det underlag, på vilket särskilt forskningsavdrag skall beräknas. SCB:s definition omfattar endast teknisk och naturvetenskaplig FoU. Med forskning förstås ett systematiskt och metodiskt sökande efter ny kunskap och nya idéer utan någon bestämd tillämpning i sikte (grundforskning) eller med en bestämd tillämpning i sikte (tillämpad forskning). Utvecklingsarbete beskrivs som ett systematiskt och metodiskt utnyttjande av forskningsresultat och vetenskaplig kunskap och nya idéer för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av redan existerande sådana.

Flera remissinstanser förordar att tillämpningsområdet utvidgas i olika riktningar. Några remissinstanser anser att tillämpningsområdet bör omfatta även FoU-kostnader inom allmän administration, andra åter att industriservicesektorn samt underhålls- och kunskapsproducerande konsultföretag får rätt till forskningsavdrag. Vidare har den av RSV föreslagna begränsningen av avdragsrätten till företag, som driver industriell tillverkning, rönt kritik från flera remissinstanser. Från organisationer, som företräder jordbruket och skogsbruket, har framförts krav på att dessa näringar skall komma i åtnjutande av stimulansavdrag för FoU-arbete i samma mån som industrin. Det finns i vart fall inte skäl enligt organisationerna att undanta FoU-arbete i fråga om råvaror, som härrör från jordbruk och skogsbruk, då även kostnaderna bestrids av dessa näringar.

För egen del anser jag RSV:s förslag till avgränsning av tillämpnings-

området väl avvägt. Den stimulans till ökade forskningsinsatser som här avses bör enligt min mening koncentreras till de varuproducerande företagen och därigenom stärka dessa företags konkurrenskraft. Som RSV påpekat kommer de institutioner och företag som tillhandahåller FoU-resultat indirekt att stimuleras genom att de tillverkande företagens FoU-kostnader minskar. Anknytningen till SCB:s definition av FoU-verksamhet och efter vilken företagarens redovisning i stor utsträckning är anpassad har också sina givna fördelar ur tillämpningssynpunkt.

Den föreslagna begränsningen till industriell tillverkning innebär bl. a. att företag som uteslutande bedriver service- och reparationsverksamhet inte omfattas av avdragsrätten. Detta medför att stimulansen koncentreras till de företag som utnyttjar FoU-resultaten. Enligt förslaget stimuleras vidare endast den inom industrin bedrivna FoU-verksamheten som syftar till en förnyelse inom produktionen. Begreppet industriell tillverkning avser även utvinning av naturtillgångar, såsom kraftverks- och gruvsdrift. Hit räknas också byggnadsverksamhet. Den omfattning av verksamheten som behövs för att den skall anses som industriell bör tolkas liberalt. I den mån behov finns av vägledande uttalanden om tillämpningsområdet ankommer det på RSV att göra sådana.

De som driver jordbruk och skogsbruk har f. n. samma möjligheter till den utvidgade avdragsrätt för FoU-kostnader som infördes genom 1970 års lagstiftning som rörelseidkare. Det stimulansavdrag för FoU-kostnader som här diskuteras har dock inte samma vida målsättning som den nämnda avdragsrätten utan tar sikte på den del av FoU-kostnaderna, som är nödvändig för att svensk industri skall bibehålla sin internationella konkurrensförmåga. Det bör emellertid påpekas att det FoU-arbete som sker på jordbrukets och skogsbrukets områden huvudsakligen torde bedrivas i industriledet och sålunda omfattas av avdragsrätten. Jag vill i sammanhanget också erinra om den inte obetydliga kollektiva forskning som sker på dessa områden och till vilken staten anvisar bidrag. Vidare bedrivs FoU inom statliga högskolor och institutioner. Mot denna bakgrund anser jag mig inte kunna biträda organisationernas krav på en utvidgning av tillämpningsområdet till förvärvskällan jordbruksfastighet.

3.3 Forskningsavdragets utformning och nivå

RSV föreslår att forskningsavdraget beräknas på de totala årliga FoU-kostnaderna. Flera remissinstanser har framfört kritiska synpunkter mot detta förslag. Bl. a. företagsskatteberedningen ställer sig tveksam till om förslaget är det från stimulanssynpunkt lämpligaste och om det verkligen kommer att bidra till ökade satsningar inom industrin, eftersom avdrag får åtnjutas oberoende av om FoU-kostnaderna ökat eller inte och

t. o. m. i företag där FoU-verksamheten dragits ned. Beredningen förordar i stället en kombinationsmetod, där procenttalen för totalkostnad resp. kostnadsökning avvägs på sådant sätt att främst ökningarna på FoU-området gynnas i avdragshänseende. Enligt beredningen bör forskningsavdraget vid 1974 års taxering utgå som ett rent totalkostnadsavdrag och först vid 1975 års taxering beräknas efter kombinationsmetod.

De remissinstanser som är negativa till att avdrag beräknas på ökningen av FoU-kostnaderna har, i likhet med RSV, ansett att detta skulle kunna leda till ojämna och slumpartade konsekvenser, bl. a. med hänsyn till svårigheterna att bestämma ett lämpligt basunderlag.

För egen del vill jag anföra följande. Från industrins sida har framhållits att FoU-kostnaderna de senaste åren ökat med omkring 10 % per år, vilket knappast inneburit mer än att FoU-verksamheten bibehållits på oförändrad nivå. I nuvarande läge är det angeläget att ge en så bred stimulans som möjligt åt denna verksamhet. Jag är medveten om att ansträngningarna i många företag i nuvarande läge i första hand måste inriktas på att bibehålla FoU-verksamheten på hittillsvarande nivå. Som jag tidigare anfört är det emellertid angeläget att samhällets insatser i form av skattestimulans utformas så att de leder till en reell ökning av FoU-volymen i landet. Detta sker lämpligast genom att, som företagsskatteberedningen föreslagit, forskningsavdraget innefattar både ett totalkostnadsavdrag och ett ökningsavdrag. Med hänsyn till svårigheterna att beräkna FoU-kostnader före det lagstiftningen trätt i kraft bör endast kostnadsökningar efter år 1973 kunna föranleda ökningsavdrag.

Industrins kostnader för FoU-verksamhet, som bedrivits inom företagen, uppgick år 1971 enligt SCB:s undersökning till 1 590 milj. kr. För åren 1972 och 1973 har motsvarande kostnader beräknats till 1 644 resp. 1 740 milj. kr. Industrins utbetalningar för FoU-arbete, som utförts av annan på uppdrag av företagen eller med stöd av bidrag från dem, uppgick år 1971 till ca 87 milj. kr. och kostnaderna för köp, patent, licenser, royalties m. m. till 99 milj. kr. Av sistnämnda belopp avsåg 80 milj. kr. transaktioner med utlandet. Intäkterna av försålda licenser etc. utgjorde 98 milj. kr., varav 89 milj. kr. belöpte på försäljningar till utlandet. Ett totalkostnadsavdrag på 10 % för år 1973 skulle då innebära ett skattebortfall för staten på ca 70 milj. kr.

Jag föreslår att forskningsavdraget utformas så att vid 1974 års taxering ett avdrag medges med 10 % av de totala kostnaderna för FoU-verksamhet under år 1973 (basavdrag) och att vid 1975 års taxering medges dels basavdrag på under år 1974 nedlagda totala kostnader, dels ett avdrag med 20 % av den ökning under året av FoU-kostnaderna som uppstått jämfört med föregående års motsvarande kostnader (ökningssavdrag). Forskningsavdraget bör, som RSV föreslagit, få åtnjutas för kostnader som läggs ned under något av kalenderåren 1973—1980.

Genom att anknyta forskningsavdraget till kalenderår nås också överensstämmelse med de uppgifter som lämnas som underlag för beräkning av allmän arbetsgivaravgift ävensom med de kontrolluppgifter som lämnas av arbetsgivaren. Den beloppsgräns på 5 000 kr., som RSV föreslagit, bör gälla för både basavdrag och ökningsavdrag.

Några remissinstanser har väckt frågan om inte stimulans för FoU-arbete borde ges även åt företag, som inte redovisar vinst. Stimulansen kunde i dessa fall få formen av avdrag från andra skatter än inkomstskatt, t. ex. från den allmänna arbetsgivaravgiften. De fördelar som skulle vara att vinna med en sådan ordning väger enligt min mening inte upp de nackdelar, främst av administrativt slag, som den skulle medföra. Jag är därför inte beredd att tillstyrka att en sådan ordning införs. Skulle det här föreslagna avdraget inte kunna utnyttjas något år, finns regler om förlustutjämning.

3.4 Underlaget för forskningsavdraget

Förslaget att låta lönekostnaderna för den personal som uteslutande eller så gott som uteslutande utfört FoU-arbete utgöra grund för beräkning av avdraget har mottagits i huvudsak positivt av remissinstanserna. Några remissinstanser befarar dock att förslaget kommer att missgynna mindre eller medelstora företag med hänsyn till att sådana företag sällan har personal, som praktiskt taget enbart sysslar med FoU-arbete.

Begränsningen av underlaget till kostnader för sådan personal som är verksam inom särskild FoU-avdelning eller vars verksamhet på motsvarande sätt är klart avskild från annan verksamhet är enligt RSV nödvändig från kontrollsynpunkt. Enligt min mening kan man gå längre och medge särskilt avdrag även i fråga om sådan personal som till övervägande del sysslar med FoU-verksamhet. Kostnader för annan personal bör dock inte få inräknas i underlaget, även om kostnaderna avser FoU-arbete.

I lönekostnaderna bör enligt RSV:s mening inräknas såväl kontanta löner och naturaförmåner som pensions- och andra sociala förmåner. Det är enligt min mening ofrånkomligt att en sådan bestämning av lönekostnaderna kommer att medföra svåra tillämpnings- och kontrollproblem. Ett enkelt och lättillämpat system är i stället att anknyta till det underlag som ligger till grund för beräkning av allmän arbetsgivaravgift enligt förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift. Härigenom får man också anknytning till den kontrolluppgift som arbetsgivaren varje år har att avlämna för den anställde. Har den anställde uppburit lön c. d. för annat arbete än FoU-arbete, skall denna del av lönen frånräknas. Jag instämmer i RSV:s förslag att företagen bör åläggas att på särskild bilaga lämna specifikation över de anställda för vilka löner upp-

tagits som FoU-kostnader. Det ankommer på verket att utarbete den blankett som behövs för ändamålet.

Den av RSV schablonmässigt beräknade totalkostnaden för FoU-arbete, fem tredjedelar av lönekostnaderna, har godtagits av remissinstanserna. Även jag förordar detta sätt att beräkna totalkostnaderna. Jag föreslår således att underlaget beräknas till fem tredjedelar av den skattskyldiges kostnader under året för FoU-arbete till den del de avser lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. Som jag nyss sagt får i underlaget inräknas endast kostnader för sådan personal som till övervägande del utfört FoU-arbete.

I underlaget bör enligt RSV vidare inräknas de bidrag företaget utgett för FoU-arbete och de kostnader företaget haft för förvärv av FoU-resultat, exempelvis patent- och licensköp. Från underlaget avräknas de intäkter företaget haft av försålda FoU-resultat och de bidrag företaget erhållit för FoU-verksamheten.

Jag kan i princip dela RSV:s uppfattning att en stimulans av FoU-verksamhet bör ges oberoende av om den bedrivs inom eller utom landet. Så som verket självt — liksom flera remissinstanser — påpekat, föreligger det emellertid speciella svårigheter att i fråga om bidrag till utlandet kontrollera vad ett bidrag verkligen avser. Det har också ifrågasatts om FoU-kostnader nedlagda i utlandet bör ges samma stimulans som FoU-kostnader i Sverige. Jag anser mig inte kunna frångå dessa argument viss bärkraft. Med hänsyn härtill förordar jag att bidrag och kostnad avseende FoU-arbete i utlandet som för år räknat sammanlagt överstiger 250 000 kr. får inräknas i underlaget endast om Kungl. Maj:t medger det. Sådant medgivande bör bl. a. kunna lämnas om FoU-arbetet är särskilt resurskrävande och därför lämpligen bör ske i samarbete med utländska företag och institutioner. I övrigt bör gälla att den skattskyldige såväl för taxeringsmyndigheterna som när frågan prövas av Kungl. Maj:t visar att kostnaderna utgetts för FoU-arbete genom att t. ex. företaget ingånget avtal om FoU.

3.5 Förlust i utländska forskningsbolag

Det föreslagna tillägget till 43 § 3 mom., KL om att Kungl. Maj:t skall kunna medge avdrag för beräknad förlust på aktier i utländskt forskningsbolag har lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Några remissinstanser framhåller att regeln bör tillämpas i rena undantagssituationer och med speciellt syfte att tillgodose ändamål av väsentlig samhällsekonomisk betydelse.

Även jag kan ansluta mig till RSV:s förslag. Jag vill framhålla att regeln bör tillämpas med stor restriktivitet och endast när ett väsentligt samhällsekonomiskt motiv föreligger. Antalet sådana fall torde bli mycket få.

3.6 Exportkreditstöd

3.6.1 Bakgrund

Under senare år har inom världshandeln kraven ökat på kreditgivning på gynnsamma villkor vid exportaffärer. Olika länder har hos den svenska regeringen begärt att krediter till låg ränta ställs till förfogande vid försäljning av svenska kapitalvaror.

Flera länder subventionerar exportkreditgivningen. Svenska exportörer har framhållit att man vid handelsöverläggningar med statshandelsländerna inte accepterar krediter på de villkor som svenska företag kan erbjuda och hänvisar till de bättre kreditvillkor som företag i andra länder står till tjänst med. Regeringarna i bl. a. Frankrike, Italien, Japan, Storbritannien och USA har vidtagit åtgärder som gör det möjligt för företag i dessa länder att lämna kredit på villkor som är förmånligare än vad som är normalt i resp. land. Så kan t. ex. lån refinansieras i Frankrike och Storbritannien till en totalkostnad (ränta, garantiavgift och andra bankavgifter) av 6 à 7 %. I USA finansierar Exim-Bank 50 % av exportkrediten mot en ränta av 6 %, medan resterande 50 % finansieras av affärsbankerna.

I Finland existerar sedan år 1956 en lag, kallad "Lex Långhjelm", enligt vilken företag, som beviljar krediter med längre löptid än ett år åt beställare av fartyg eller andra metallindustriprodukter, befrias från inkomstskatt på ränteinkomster upp till f. n. 2 % av krediten under leveransåret och de därpå följande tio beskattningsåren. Lagstiftningen är begränsad och gäller endast avtal som träffats före utgången av år 1975.

Sverige har nyligen i OECD tagit initiativ till överläggningar om den situation som uppstått på exportkreditområdet. Regeringen har sålunda den principiella uppfattningen att statliga creditsubventioner för att påverka enskilda företags konkurrensmöjligheter bör i möjligaste mån förhindras genom internationella överenskommelser. De utvecklingstendenser för vilka jag nu redogjort är emellertid sådana, att även Sverige måste vidta åtgärder för att skydda vitala exportintressen och säkerställa att de svenska företagens konkurrensläge vid kapitalvaruexport inte allvarligt försämras i förhållande till andra länders företag. De åtgärder som nu föreslås bör ges en tidsbegränsad karaktär och ansträngningarna att nå fram till internationella överenskommelser fortsättas.

Den handel som blivit föremål för den här beskrivna konkurrensen med statligt subventionerade kreditvillkor riktar sig framför allt till statshandelsländerna men också i växande utsträckning till utvecklingsländerna. De exportaffärer som i dessa sammanhang varit aktuella har i allmänhet avsett kapitalvaror, exempelvis hela fabriksanläggningar.

Mot den bakgrund jag angett bör det föreslagna exportstödet kunna

utgå till affärer med statshandelsländerna och utvecklingsländerna. Emellertid bör exportstödet kunna tillämpas också vid affärer med andra länder, om de kriterier som föreslås i det följande uppfylls.

3.6.2 Näringspolitiska och ekonomiska förutsättningar

Exportstöd bör i princip kunna lämnas åt alla svenska företag oavsett verksamhetsinriktning. Stödet bör givetvis lämnas endast i fall där kreditvillkoren har betydelse från konkurrenssynpunkt, dvs. där sannolikhet föreligger för att den utländske konkurrenten vid exportleveransen erhåller stöd för att begränsa exportkreditkostnaderna. Det bör krävas att exportaffären har väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt och att den har arbetsmarknadspolitiska effekter. Som ytterligare förutsättningar bör gälla att exporten består av kapitalvaror och att exporten har viss storlek. Jag avser att behandla dessa förutsättningar mera ingående i det följande.

3.6.3 Exportstödet konstruktion

Som jag inledningsvis antydde består de svenska exportörernas här aktuella konkurrenssvårigheter i att andra länder subventionerar exportkreditgivningen. Ett exportkreditstöd bör därför inriktas på att kompensera den svenske exportören för den ränteförlust som uppstår för honom genom att han behöver betala högre ränta för refinansiering av exportkrediten än den ränta han kan ta ut av den utländske beställaren. Denna ränteförlust kan f. n. grovt uppskattas till skillnaden mellan exportkrediträntan och refinansieringsräntan. Dessa räntesatser torde f. n. uppgå till 6 à 7 % resp. 8 à 9 %. Den föreslagna compensationen kan utformas på flera olika sätt. Då några svårigheter att refinansiera exportkrediterna i dag inte torde föreligga, är det enligt min mening lämpligast att compensationen ges i form av skattelättnad. Denna skattelättnad åstadkommes enklast — i likhet med den finska lagstiftning för vilken jag tidigare redovisat — på så sätt att viss del av ränteintäkten från den utländske beställaren görs skattefri för den svenske exportören.

Jag förordar således att viss del av den ränteintäkt som exportören uppbär av beställaren görs skattefri genom att det svenska företaget under de förutsättningar, som anges i det följande, får ett avdrag vid inkomsttaxeringen, som motsvarar skillnaden mellan refinansieringsräntan och exportkrediträntan, dock högst 2 % av den utestående exportkrediten.

Som jag tidigare framhållit bör exporten ha viss storlek för att avdrag skall kunna komma i fråga. Denna synpunkt kan lämpligen tillgodoses genom ett krav på att exportkrediten skall uppgå till minst 2 milj. kr. Små och medelstora företag, som ensamma inte kan lämna kredit av denna storlek, bör ändå kunna komma i åtnjutande av avdraget, om de tillsammans med annan deltar i en exportaffär där kre-

diten totalt uppgår till detta belopp. Som förutsättning i övrigt i detta hänseende bör normalt gälla att kreditbeloppet skall utgöra en dominerande del av kontraktssumman. Med hänsyn till situationen på exportmarknaden synes stödet kunna begränsas till krediter med en löptid mellan 2 och 10 år. Föreligger synnerliga skäl, bör avdrag dock kunna medges, även om kredittiden överstiger tio år.

Eftersom stödets konstruktion bygger på förutsättningen att exportören gör en ränteförlust vid refinansieringen, bör ytterligare krävas att exportkrediten har refinansierats hos eller ordnats genom svenskt eller utländskt bank- eller kapitalmarknadsinstitut. Detta krav har också en kontrollteknisk grund. Om exportkreditavtalet ingåtts eller övertagits av banken eller kapitalmarknadsinstitutet men exportören fortfarande står ansvar för ränteskillnaden, bör exportören ha möjlighet att få avdrag med belopp, som motsvarar vad han har erlagt som ränteskillnad, dock med nyss nämnd begränsning till 2 % av utestående exportkredit.

Med hänsyn till den speciella karaktären av det här föreslagna stödsystemet — i synnerhet de politiska bedömningarna från samhällsekonomisk och arbetsmarknadspolitisk synpunkt — bör frågan om medgivande till avdrag i det enskilda fallet prövas av Kungl. Maj:t. Då det föreligger svårigheter att i texten definiera begreppet kapitalvaror, bör det tillkomma Kungl. Maj:t att vid prövningen i de enskilda fallen avgöra vad som skall hänföras till stödberättigad export. Ansökan om medgivande till avdrag bör kunna prövas såväl innan exportkreditavtalet ingåtts som efteråt. Ansökan skall dock göras före utgången av den tid inom vilken exportören skall avlämna självdeklaration för det beskattningsår då avtalet ingåtts.

Beredningen av ärenden bör handläggas i en särskild arbetsgrupp bestående av representanter för finans-, utrikes-, handels-, industri- och inrikesdepartementen.

De här föreslagna skattereglerna bör tas in i en särskild lag och kunna tillämpas på kreditavtal som träffats fr. o. m. den 1 januari 1973. Lagstiftningen bör vara tidsbegränsad och gälla avtal som träffas senast vid utgången av år 1976.

4 Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1. förordning om särskilt forskningsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),

3. lag om avdrag vid inkomsttaxeringen avseende kostnad för exportkredit.

Ärendet bör behandlas under riksdagens vårsession.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Margit Edström

